

Ашмяншчына літаратурная

Гісторыя – гэта ўваскрашэнне.

У. Арлоў

Аўтар: Буйвід Паліна Іванаўна

Уступнае слова

Багата на знакамітых людзей ашмянская зямля. Ва ўсе часы яна натхняла паэтаў і пісьменнікаў, гісторыкаў і даследчыкаў, мастакоў і архітэктараў, навукоўцаў, кожны з якіх у сваёй неўміручай спадчыне спрабаваў праславіць мой слаўны куток, пакінуць для нашчадкаў бясцэнны скарб — часцінку сябе і сваёй работы на карысць роднай зямлі — Антон Адынец, Вінцук Адважны, Андрэй Зязюля...

АНТОН АДЫНЕЦ

Нарадзіўся 25 студзеня 1804 г. у Гейстунах Ашмянскага павета Віленскай губерні, памёр – 15 студзеня 1885 г. у Варшаве. Псеўданім: Інацэнты Старушкевіч.

Беларускі паэт, перакладчык, мемуарыст, выдавец.

Скончыў Барунскую базыльянскую школу ў 1820 г. і Віленскі ўніверсітэт у 1823 г. (магістр права). Ва ўніверсітэце стаў сябрам таварыства філарэтаў.

У 1825 – 1826 гг. выдаў у Вільні двухтомнік “Паэтычныя творы”.

Быў рэдактарам альманаха “Melitele” у 1829 г. і газеты на рускай і польскай мовах “Виленский вестник” 1841 – 1859 гг.

Сядзіба Адынцоў ў Гейстунах

АНТОН АДЫНЕЦ

З 1866 г. жыў у Варшаве, супрацоўнічаў у розных газетах і часопісах.

У сваёй творчасці часта выкарыстоўваў сюжэты з гісторыі Беларусі, перакладаў сусветную класіку.

Аўтар мемуарных “Лістоў з падарожжа” 1875 — 1878 гг., “Успамінаў з мінулага” 1884 г., вершаваных драм “Феліцыта, або Карфагенскія мучанікі” 1849 г., “Барбара Радзівілянка” 1860 г.

Перакладаў на польскую мову творы Дж. Г. Байрана, А. С. Пушкіна, Ф. Шылера і інш.

Аляксандр Сцяпанавіч Астравовіч

Псеўданім Андрэй Зязюля. Нарадзіўся 7 снежня 1878 г. в. Навасады. Памёр 17 студзеня 1921 г. Беларускі каталіцкі святар, паэт. Нарадзіўся ў сялянскай сям'і.

Вучыўся ў Гальшанскай народнай (1888 — 1890 гг.) і Ашмянскай павятовай (1890 — 1892 гг.) вучэльнях.

У 1905 — 1910 гг. вучыўся ў каталіцкай духоўнай семінарыі ў Пецярбургу, дзе адбылося яго далучэнне да беларускай нацыянальнай ідэі.

Аляксандр Сцяпанавіч Астравіч

З 1909 г. друкаваўся ў беларускай прэсе.

Душпастырскую дзейнасць пачаў вікарыем ракаўскага касцёла і першую сваю імшу адправіў у вёсцы Трабы Іўеўскага раёна 2 лютага 1911 г.

Прыхільнік беларусізацыі рэлігійнага жыцця беларусаў-католікаў. Пераследаваўся касцельнымі ўладамі за прыхільнасць да роднага слова, два гады быў без парафіі. Актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці Беларусі. Удзельнік з'езду беларускага каталіцкага духавенства ў Мінску (1917 г.).

Большасць ранніх вершаў 1909 – 1912 гг. паэт друкаваў у «Нашай Ніве». Тады ж Андрэй Зязюля пазнаёміўся і пасябраваў з Янкам Купалам.

Аляксандр Сцяпанавіч Астравовіч

Усе творы А. Астравовіча паводле зместу і стылю — хрысціянскія і асветніцкія: гэта гутаркі добрага настаўніка з духоўнымі дзецьмі — маленькімі, маладымі і сталымі. Сутнасць яго багаслоўя і філасофіі можна вызначыць адным сказам — любоў да Бога і да ўсялякага Божага тварэння. Найперш — да Беларусі, роднага народа, беларускай мовы, культуры, народнага побыту. Афарыстычна паэтава любоў абазначана назвай зборніка вершаў — «З роднага загону».

За нацыянальна-рэлігійную дзейнасць пераследаваўся бальшавіцкімі ўладамі, быў арыштаваны і некалькі тыдняў сядзеў у турме ў Віцебску. Апошні год свайго жыцця працаваў у мястэчку Сянно. Пахаваны на мясцовых могілках.

Аляксандр Сцяпанавіч Астравовіч

Успамінаючы асобу паэта, А. Станкевіч пісаў: «Характарам Астравовіч быў шчыры, дзіўна прасты, запальны і гарачы, заўсёды вясёлы, добры, услужны, гарача пабожны і дзіўна патрыятычны [...]. Зязюля адчуваў Бога проста, часта аж наіўна, па-дзяціннаму, выключна сэрцам».

У прадмове да пасмяротнага выдання выбраных твораў А. Зязюлі А. Станкевіч пісаў: “Усе тыя куткі Ашмяншчыны і Валожыншчыны, як Гальшаны, Трабы, Вішнёва, Баруны, Крэва, дзе часта пабываў Зязюля, помняць яго і сёння. Нёс ён туды прамень праўды, святло беларускай народнай сведамасці як жывым словам, так і праз родную кніжку і газету [...]. Зязюля — гэта праўдзiвы iдэалiст, гэта мучанiк за родную iдэю”.

Шчыра любiў Астравовiч сваю бацькаўшчыну i гэтую любоў ён выяўляў i словам, i чынам, i прышчэплiваў яе iншым.

Аляксандр Сцяпанавіч Астравіч

1. Узіраемся ўвыш І шукаем тых зор, Што вядуць нас праз крыж У нябесны прастор.	2. І прамень Разам з верай тады Прабіваецца ў цень Беспрасьветнай жуды.	3. надзеі Вось тады, як дзіця, Хочаш жыць і любіць, Крыж і церні жыцьця Каб на рай заслужыць.
---	---	---

Германовіч Язэп Станіслававіч

Я. Германовіч

(4 сакавіка 1890 — 26 снежня 1978 гг.; псеўданімы: Вінцук Адважны, Лявон Ветрагон, Хлопчык з-пад Горадні; крыптанімы: А.В., В.Адв., А.Ш., Ш.А.) — беларускі пісьменнік, каталіцкі святар, паэт, публіцыст.

Нарадзіўся ў мястэчку Гальшаны ў сялянскай сям'і.

У 1898 — 1902 гг. наведваў Гальшанскую народную школу, а наступныя 4 гады — Ашмянскае гарадское вучылішча. У 1913 г. скончыў Віленскую духоўную каталіцкую семінарыю.

Германовіч Язэп Станіслававіч

У 1921 г. уступіў у Таварыства беларускай школы; арганізаваў адну з беларускіх школ, у касцёле гаварыў казанні на беларускай мове.

Празаічныя і паэтычныя творы Адважнага рэгулярна з'яўляліся на старонках перыядычнага друку («Крыніца», «Chryscijanskaja Dumka»). Пераследаваўся польскімі свецкімі і духоўнымі ўладамі.

Знаходзіўся ў зняволенні ў Сібіры.

У 1955 г. вызвалены. Вярнуўшыся на волю хацеў служыць Богу ў Беларусі, але замест гэтага мусіў знаходзіць часовы прыстанак спачатку ў Варшаве, потым у Рыме (1959 г.), пакуль урэшце не атабарыўся ў Беларускай каталіцкай місіі ў Лондане. Прымаў удзел у рэлігійным і культурным жыцці беларускага замежжа. Рэдагаваў часопіс «Божым шляхам» (Лондан).

Германовіч Язэп Станіслававіч

Пачаў друкавацца з 1919 г.

Пяру беларускага святара-патрыёта належаць не толькі шматлікія артыкулы, вершы, замалёўкі ў заходнебеларускім друку, але і апавяданні ў прозе і вершы, аповесці ды байкі. Аднак творчасць Вінцука Адважнага сёння вядома, на жаль, толькі вузкаму колу.

У міжваенны час у Вільні асобнымі кніжкамі выйшлі 9 разнастайных твораў Вінцука Адважнага. Першы з іх — апавяданне «Як Казюк сабраўся да споведзі» (1928 г.). Затым былі: апавяданне «Казюкова жанімства» (1929 г.), вершаваныя апавяданні «Як Гануля збіралася ў Аргентыну» і «Гануліны клопаты» (1930 г.), апавяданне «Адам і Анэлька» (1931 г.), «Канёк-Гарбунок» (1932 г.), паэма «Унія на Палессі» (1932 г.), «Батлейка» (1932 г.), зборнік вершаў «Беларускія цымбалы» (1933 г.), аповесць «Хлапец» (1936 г.).

Германовіч Язэп Станіслававіч

Шырокую вядомасць на Захадзе атрымалі лагерныя ўспаміны Я. Германовіча «Кітай-Сібір-Масква». Гэта была адна з першых кніг, якая раскрывала ўсю жудасць савецкай таталітарнай сістэмы. Кніга была выдадзена ў 1962 г. ў Мюнхэне і перакладзена на некалькі моў.

У пасляваенны перыяд шматлікія байкі, вершы, вершаваныя інтэрпрэтацыі біблейскіх матываў, успаміны Я. Германовіча друкаваліся ў часопісах «Божым шляхам» і «Зніч». У Лондане выйшлі яго творы: паэма «Князь і Лапаць» (1964 г.), «Байкі і іншыя вершы» (1974 г.), а ў Мюнхэне — «Прыповесці паводле Эвангелля Матэя-Марка-Лукі-Яна» (1970 г.).

У творчасці В. Адважнага адчуваюцца ўплывы аднаго з пачынальнікаў беларускага адраджэння Францішка Багушэвіча. У яго творах шмат шчырасці, духоўнае чысціні і ўзнёсласці. Яны адзначаюцца шчырым беларускім патрыятызмам і гумарам. Ксёндз Адам Станкевіч так пісаў пра яго творчасць: «...Справа народная ў В. Адважнага гэта частка справы Божай».

Пётр Валяр'янавіч Шакола

Нарадзіўся 6 лістапада 1946 г. ў г. Ашмяны. Вучыўся ў сярэдняй школе № 1, затым – у вячэрняй школе. Натхненне да творчасці прыйшло ў яго недзе ў класе пятым-шостым. У 1975 г. скончыў Ленінградскі сельскагаспадарчы інстытут, а ў 1992 г. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Мае спецыяльнасці агранома і біёлага.

Пётр Валяр'янавіч Шакола

З 1965 па 1968 г. служыў у Савецкай арміі. Два гады працаваў настаўнікам Жупранскай сярэдняй школы. З 1970 па 1985 г. працаваў інспектарам аддзела сацзабеспячэння, старшым эканамістам інфармацыйна-вылічальнай станцыі, інструктарам райвыканкама і райкама партыі. Больш за 20 гадоў аддаў педагагічнай дзейнасці – працаваў настаўнікам, завучам і дырэктарам у розных школах раёна. Захапляецца літаратурай, музыкай, спортам. Уласнаручна выдаў некалькі кніг са сваімі вершамі і паэмамі. Большасць вершаў паэта лірычныя. Гэтая спрыяла ўзнікненню творчага тандэму з кампазітарам Мікалаем Розенбергам. Супрацоўніцтва двух творчых асоб вылілася ў цэлы зборнік песень, якія гучаць сёння на раённых святах і мерапрыемствах.

Чаплінская Ядвіга Іосіфаўна

Нарадзілася 10 красавіка 1951 г. у в. Падгаі. Чытаць навучылася яшчэ да школы. Спачатку Чаплінская Я. І. закончыла Падгайскую пачатковую школу, затым – Вайшнарышскую васьмігодку. Працягвала вучобу ў Гальшанскай сярэдняй школе. Атрымаўшы вышэйшую адукацыю яна стала настаўніцай роднай мовы і літаратуры.

Чаплінская Ядвіга Іосіфаўна

Чаплінская Ядвіга Іосіфаўна

Любоў да творчасці ў Ядвігі Іосіфаўны, як яна сама лічыць, прыйшла ад мамы – Марыі Мартынаўны Барысевіч. Доўгімі зімовымі вечарамі бацькі чыталі кнігі ўслых па чарзе. Ядвіга Іосіфаўна любіла слухаць іх і сама палюбіла чытаць. Брала кнігі ў школьнай бібліятэцы, а ў школе ўрокі літаратуры для яе сталі самымі любімымі.

У школьныя гады яна спрабавала складаць невялічкія апавяданні, апісанні прыроды, казкі. Але нікому гэта не паказвала. Пазней, у час працы ў школе пачала пісаць вершы. Натхненне Ядвіга Іосіфаўна чэрпае ад прыроды роднага краю, сваёй сям'і, сустрэч з цікавымі людзьмі, а ўзорам служыць творчасць знакамітых паэтаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча.

Чаплінская Я. І. на школьнай лінейцы ў Граўжышкоўскай школе

Чаплінская Я. І. ў Граўжышкоўскай школе на 1-м уроку ў 9 класе (2015 г.)

Лілія Васільеўна Чарненка-Бандарэвіч

Нарадзілася 19 чэрвеня 1954 г. у горадзе Ашмяны. У час вучобы ў СШ № 2 іграла ў школьных спектаклях, пісала вершы (друкавалася ў газетах Ашмянскі веснік і Гродзенская праўда). Паступіла на філалагічны факультэт Гродзенскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута ім. Янкі Купалы. З'яўлялася членам літаратурнага аб'яднання "Наднёманскія галасы". Рэдагавала факультэцкую насценную газету.

Лілія Васільеўна Чарненка-Бандарэвіч

З 1974 г. настаўніца ашмянскай СШ № 3, пасля выехала ў г. Прылукі Чарнігаўскай вобласці (Украіна). Працавала арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай работы ў сярэдняй школе, загадчыцай аддзела культуры Прылуцкага райвыканкома, выкладала замежную літаратуру і эстэтыку ў Прылуцкай выхаваўча-працоўнай калоніі для непаўналетніх.

Сцэнарыст, аўтар і рэжысёр 2 фільмаў самадзейнай кінастудыі ("Яшчэ не позна", "Дом наших надзей"). Піша на беларускай, рускай і ўкраінскай мовах. На мясцовым тэлебачанні "Эфір-TV" вяла аўтарскую праграму "Провінцыйні діалоги".

У 1999 г. выдала аповесць аб праблемах дзіцячай і падлеткавай злачыннасці на Украіне, кніга "Красавік кахання" (першая на Украіне кніга на беларускай мове). Аўтар рускамоўнага зборніка вершаў "Прошлогодний дождь", кнігі "Жанчына, якая нешта ведае" (2000 г.), 30 мініяцюр на беларускай мове (перакладзены на ўкраінскую мову). Член Чарнігаўскага медыяклуба, Чарнігаўскага інтэлектуальнага цэнтра.

Лілія Васільеўна Чарненка-Бандарэвіч

У 1999 г. – дыпламант і пераможца ў адной з намінацый абласнога конкурсу “Жанчына года-99”. Аўтар зборніка паэзіі "Леташні дождж", зборнікаў прозы "Ведзьма з будучыні", "На берагах любові"; аповесцяў "Зона гуляе блюз", "Насця Каменська з вуліці Вишневої"; зборніка "Мі всі – падарожні". Лаўрэат Міжнароднай літаратурнай прэміі "Трыумф" (2000 г.), Міжнароднай прэміі журналістаў імя Васіля Стуса (2001 г.), Усеўкраінскага конкурсу "Кніжнік-REVIEW" за лепшую рэцэнзію (2001 г.), неаднаразовая пераможца абласных конкурсаў "Краща кніга року". Сумесна з Тамарай Кручэнка выдала зборнік “Ад берагоў Дзясны да Сожа”. За гэту кнігу ў 2008 г. атрымала прэмію імя К. Тураўскага і Міжнародную літаратурную прэмію імя Рыгора Патэльні. Дзве яе кнігі - "Відьма з майбутнього" і "На берагах любові" – у версіі "Кніжнік-REVIEW" прызнаны лепшымі рэгіянальнымі праектамі і ўвайшлі ў "цудоўную сямёрку" рэйтынгу выдання. Друкавалася ў шматлікіх калектыўных зборніках і выданнях Украіны, Расіі, Беларусі. У выдавецтве "Мастацкая літаратура" ў 2008 г. выйшла аповесць на беларускай мове "Смарагдавыя каралі".

З 2007 г. член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Член Нацыянальнага саюза пісьменнікаў Украіны.

Анатоль Зянонавіч Вішнеўскі

Нарадзіўся 31 мая 1965 г. у в. Асінаўка. Скончыў Павяжскую базавую, затым Барунскую сярэднюю школу. Скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў піянерважатым, настаўнікам, намеснікам дырэктара, дырэктарам шэрага школ раёна, інспектарам аддзела адукацыі. Друкаваўся ў часопісе «Маладосць», газеце «Ашмянскі веснік», абласных і рэспубліканскіх выданнях. Яго вершы прысвечаны родным мясцінам, бацькам, настаўніцкай працы, прыродзе. Памёр у 2007 г.

Віктар Валер'евіч Марціновіч

Нарадзіўся 9 верасня 1977 г. у г. Ашмяны — беларускі публіцыст, мастацтвазнаўца, пісьменнік.

Жыў пэўны час у невялічкім дамку на вуліцы Зарэчнай з маці Дзіянай Іосіфаўнай Гудзінскай і бабуляй — Рэнальдай Гудзінскай.

Віктар Валер'евіч Марціновіч

Скончыў факультэт журналістыкі і аспірантуру БДУ. У 2002 – 2015 гг. намеснік рэдактара «Белгазеты». Выкладчык гісторыі мастацтва ў ЕГУ.

У 2008 г. абараніў доктарскую дысертацыю ў Віленскай Акадэміі Мастацтваў.

Зараз жыве ў Цюрыху.

Выдаў раман «Параноя» на рускай мове ў 2009 г., які быў негалосна забаронены да продажу ў Мінску і на інтэрнэт-кнігарні oz.by. Раман "Параноя" распавядае аб краіне, падобнай да Беларусі, і горадзе, падобным да Мінска. Ёсць там і пра дыктатуру, і пра чалавечыя адносіны... Раман перакладзены на англійскую, фінскую, нямецкую мовы і выдадзены ў ЗША, Фінляндыі і Германіі.

Віктар Валер'евіч Марціновіч

У 2011 г. прэзентаваў свой першы беларускамоўны раман «Сцюдзёны вырай». Гэты раман прысвечаны беларускай літаратуры. Паводле аўтара, твор мусіў распаўсюджвацца выключна ў электронным выглядзе і не выходзіў у друкаваным варыянце.

Трэці раман В. Марціновіча, гангстарская трагікамедыя «Сфагнум» (2013 г.), увайшоў у доўгі спіс расійскай прэміі «Нацыянальны бестселер». «Сфагнум» быў выпушчаны на рускай мове ў выглядзе інтэрнэт-рэлізу, а ў перакладзе на беларускую мову — у друкаванай версіі.

Віктар Валер'евіч Марціновіч

«Мова» (2014 г.) — новы жанравы эксперымент Віктара Марціновіча, сацыяльная фантастыка з «мовай» у якасці галоўнага героя. Дзеянне адбываецца ў фантастычнай будучыні.

Пяты раман Віктара Марціновіча «Возера радасці» выйшаў улетку 2016 г.

Атрымаў дзве прэміі «Дэбют» імя Максіма Багдановіча ў галіне прозы за раман «Сцюдзёны вырай» (2012 г.) і Еўрапейскага таварыства навуковай фантастыкі (2014 г.).

Заклучэнне

- На гэтым мая праца спыняецца, я разглядзела толькі некалькі постацей з той вялікай кагорты “Літаратурнай Ашмяншчыны”, але мая цікавасць да лёсаў людзей майго краю на гэтым не спыняецца. Гэта сапраўды знакамітыя людзі і большасць з іх вядомы за мяжой, хоць частка з іх папраўдзе ў нас забыта.
- Даведаўшыся пра такіх зямлякоў маё сэрца поўніцца радасцю і гонарам за гэтых людзей. Іх жыццё, творчасць, праца, гераізм, патрыятызм не пакінуць чалавека абыякавым да іх творчасці і лёсу.

Дзякуй за ўвагу! 😊